

नगरसभाका उपाध्यक्ष,

नगरसभाका सचिव

तथा नगरसभाका सम्पूर्ण सदस्यहरू

- १) संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्था एवं लोकतन्त्रको आधारभूत मूल्य मान्यताको माध्यमबाट दिगो विकास, सुशासन, समृद्धि र स्वच्छ वातावरण अनुकूल नगर स्थापनार्थ विभिन्न विषय संग सम्बन्धित सरोकारवाला तथा नगरवासीको अमूल्य सुझावहरूलाई समेटेर तयार पारिएको यस सूर्यविनायक नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम यस गरिमामय नगरसभामा प्रस्तुत गर्न पाउँदा म अत्यन्त हर्षित भएकोछु ।
- २) राष्ट्रिय एकता, भौगोलिक अखण्डता राष्ट्रहित, लोकतन्त्र र अग्रगामी परिवर्तनका लागि नेपाली नागरिकले पटक-पटक गर्दै आएका ऐतिहासिक जनआन्दोलन, सशस्त्र संघर्ष, त्याग र बलिदानमा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने अग्रज एवं शहीदहरू तथा वेपत्ता र पीडित नागरिकहरूलाई उच्च सम्मान गर्न चाहन्छु ।
- ३) यस नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा अन्तर्राष्ट्रिय कानून, नेपाल सरकारले अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा गरेको प्रतिवद्धता, दिगो विकास लक्ष्य, नेपालको संविधान, संविधानको निर्देशक सिद्धान्त एवं नीतिहरू, नेपाल सरकारको आवधिक योजना, क्षेत्रगत नीतिहरू, वार्षिक बजेट, प्रदेश स्तरीय नीति एवं कानून, नागरिकका मौलिक हक, हामीले जनतामाभ गरेका प्रतिवद्धता एवं चुनावी घोषणापत्र, नागरिकका अपेक्षा एवं मागहरूलाई आधार लिइएकोछ ।
- ४) संघात्मक शासन प्रणाली एवं सन्निकटताको सिद्धान्त बमोजिम स्थापित अधिकार सम्पन्न यस सूर्यविनायक नगरपालिकाको “दिगो विकास व्यवस्थित शहर: स्वच्छ, समृद्ध सूर्यविनायक नगर” स्थापना गर्ने दीर्घकालीन सोचलाई साकार बनाउदै स्थानीय सरकारप्रति जन-विश्वास अभिवृद्धि गर्ने यस नीतिको प्रमुख उद्देश्य रहेको जानकारी गराउन चाहन्छु ।
- ५) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने सशर्त, समानीकरण, समपूरक एवं विशेष अनुदान, राजस्व बाँडफाँट र यस नगरपालिकाको आन्तरिक आय समेतलाई मध्यनजर गर्दै यो नीति तथा कार्यक्रम तयार गरिएकोछ ।
- ६) संघीय तथा प्रादेशिक सरकारको दीर्घकालीन सोच अनुरूप यस सूर्यविनायक नगरपालिकाको दीर्घकालीन तथा क्षेत्रगत नीतिहरूमा लिइएको लक्ष्य बमोजिम आगामी समयमा यस पालिकालाई समृद्ध र वातावरणमैत्री नगरको रूपमा व्यवस्थित गर्न आवश्यक पर्ने नीतिहरूको बारेमा अध्ययन, अनुसन्धान गरी पालिकालाई सुझाव दिन विज्ञ टोली सम्मिलित नगर नीति समूह गठन गर्नुका साथै दिगो विकासका लक्ष्यहरूको स्थानीयकरण गरी लक्ष्य उन्मुख नीति,कार्यक्रम र बजेट तर्जुमा गरिनेछ ।
- ७) यस पालिकाको भावी स्वरूप कस्तो हुने भन्ने विषयमा विभिन्न प्रबुद्ध व्यक्ति, विज्ञ, नवप्रतिभा तथा योजनाकारवीच नीति प्रतिस्पर्धा गराई सुझाव संकलन एवं पुरस्कृत गरिनेछ ।
- ८) नगरपालिकामा योजना बैंक, डाटा बैंक र ज्ञान बैंकको स्थापना गरी विकासका सबै क्षेत्रमा प्रयोग गरिनेछ ।

नगरसभाका सदस्यहरू,

अब म यस नगरपालिकामा विगतमा भएका प्रमुख उपलब्धीहरूलाई संक्षिप्त रूपमा यस गरिमामय नगरसभा अधिवेशन समक्ष प्रस्तुत गर्न गईरहेकोछु ।

- शिक्षा क्षेत्रको निरन्तर सुधारको प्रयास स्वरूप सामुदायिक विद्यालयको प्र.अ. प्रतिस्पर्धात्मक परीक्षा संचालन गरी नियुक्ति गर्ने सम्बन्धी चालू आर्थिक वर्षको नीति कार्यान्वयनबाट देशव्यापी रूपमा यस नगरपालिकाले प्रशंसा पाएको ।
- नेपालका ७५३ स्थानीय तह मध्ये सबै भन्दा पहिला सहकारी ऐन स्वीकृत गरी यो नगरपालिका पुरस्कृत भएको ।
- सेवा प्रवाह, वित्तीय नियन्त्रण र सुशासनको सूचकहरु पुरा गर्दै नगरपालिकाको स्व मुल्यांकन (लिजा), र वित्तीय मुल्यांकन मा उत्कृष्ट नतिजा ल्याउनुका साथै आर्थिक वर्ष २०७६।७९ को अन्तिम लेखा परीक्षण प्रतिवेदन अनुसार सबै भन्दा कम बेरुजु अंक आउने उपत्यकाको १८ वटा नपामा दोस्रो र भक्तपुर जिल्लामा कम बेरुजु भएका नपामा पहिलो हुन सफल भएको ।
- १३ वटा नगरसभा तथा १४९ वटा कार्यपालिका बैठक सर्वसम्मत रूपमा सम्पन्न भएको ।
- नेपालको संविधानको अनुसूची ८ मा स्थानीय तहलाई प्रदान गरिएको एकल अधिकारहरुको कार्यान्वयनका लागि ३२ वटा ऐन, ८ वटा निमयावली, ४५ वटा कार्यविधि/ निर्देशिका र २ वटा आचार संहिता सहित ८७ वटा कानून तर्जुमा गरिएको ।
- पूर्वाधारका क्षेत्रमा ११४ कि.मी पक्की सडक निर्माण, ३५ वटा कल्भर्ट तथा पुल, ५०५३ वटा सडक बत्ति, १४५ कि.मी.सडक स्तरोन्नती, २९ हजार घरधुरीलाई स्वच्छ खानेपानी वितरण, नगर कार्यपालिका, वडा र अन्य सामुदायिक गरी ६० वटा भवन निर्माण, १७७ कि.मी.सडक सिमांकन, ७५ वटा मठ मन्दिर एवं पाटी पौवा निर्माण सुधार, ४० कि.मी.ढल, करिब २० हजार व्यवसायिक एवं आवासीय भवनको स्वीकृति लगायतका कार्यहरु गरिएको ।
- राजस्व सुधार योजना तथा राजस्वको दायरा वृद्धि सम्बन्धी विभिन्न अभियान संचालनबाट आधार वर्षको तुलनामा करिब पाँचसय प्रतिशत आन्तरिक राजस्व वृद्धि गर्न सफल भएको ।
- नगरवासीको स्वास्थ्यलाई विशेष प्राथमिकतामा राखी स्वास्थ्य विमामा रु.एक हजार अनुदान दिने कार्यक्रम ल्याई हालसम्म १५ हजार परिवारको स्वास्थ्य विमा सम्बन्धी कार्य सम्पन्न गरिएको ।
- न्यायिक समितिको क्रियाशीलतामा ५१ वटा उजुरी निवेदकहरुको न्यायिक निरूपण, न्यायिक समितिको छुट्टै सफ्टवेयर तथा १० वटै वडामा मेलमिलापकेन्द्र स्थापना गरिएको ।
- महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका र विपन्न नागरिकहरुको हीत अभिवृद्धिका लागि नीतिगत, संरचनागत एवं कार्यक्रमगत सुधार गरिएको ।
- नगरपालिकाको शून्य लगानीमा नीजि क्षेत्रसंग समन्वय गरी नगरपालिकाको फोहरमैला व्यवस्थापन गरिएको ।
- व्यवसायिक कृषि तथा पशुपालनको माध्यमबाट नगरवासीहरुको आर्थिक उत्थानका लागि योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन गरिएको ।
- उद्यमशिलता र रोजगारी सिर्जना गर्न सरकारी, निजी र गैरसरकारी क्षेत्र संग समन्वय एवं सहकार्य गर्दै आएको ।
- नगरपालिकाको २५ वर्षे दीर्घकालीन योजना, ५ वर्षे आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना, अन्य विषयगत तथा रणनीतिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनको क्रममा रहेको ।
- विपद व्यवस्थापन, पर्यटन विकास, आन्तरिक आय वृद्धि लगायतका क्षेत्रमा संघ, प्रदेश, र अन्तर स्थानीय तह समन्वय, सहकार्य र अन्तरसम्बन्धलाई अगाडि बढाइएको ।

अब म यस आर्थिक वर्षको क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

युवा, शिक्षा तथा खेलकुद

- ९) शिक्षाको गुणस्तर सुधारका लागि विद्यालयमा शिक्षण सिकाई क्रियाकलापलाई आधुनिक प्रविधियुक्त बनाइनेछ । यसका लागि विद्यालयमा सूचना तथा संचार प्रविधिका सामग्रीहरु वितरण गरिनेछ । शिक्षकहरुलाई प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष विधिको माध्यमबाट तालिम दिइने छ । सिकाइमा सहजता प्रदान गर्न शैक्षिक सामग्री वितरण गरिनुका साथै सामुदायिक विद्यालयलाई नमूना विद्यालय बनाइनेछ ।
- १०) चालु आर्थिक वर्षमा सामुदायिक विद्यालयका प्रधानाध्यापक आन्तरिक प्रतिस्पर्धात्मक परीक्षा संचालन गरी छनौट गरिएको विषयले चौतर्फी प्रशंसा पाई रहेको छ । आगामी शैक्षिक सत्रमा उत्कृष्ट नतिजा ल्याउने विद्यालयका प्रधानाध्यापक लगायत अन्य विषयगत शिक्षकहरुलाई प्रोत्साहन र पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ११) काठमाडौं विश्वविद्यालयका विज्ञबाट विद्यालयको स्तरोन्नतीका लागि नियमित अनुगमन, सिकाई अनुभव आदान प्रदान एवं मूल्याङ्कनको व्यवस्था मिलाईने छ ।
- १२) सार्वजनिक विद्यालयलाई प्रविधिमैत्री बनाउदै शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न सस्तो सहज र भरपर्दो इन्टरनेटको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- १३) सूर्यविनायक नगरपालिकालाई शैक्षिक गन्तव्यको रूपमा विकास गर्न यस क्षेत्रमा माध्यमिक तह र उच्च शिक्षा प्रदान गर्ने शैक्षिक संस्थाहरुलाई नगरपालिकामा आकर्षित गर्ने नीति अनुरूप पूर्वाञ्चल विश्व विद्यालयको मेडिकल र इन्जिनियरिङ्ग विषय सहितको आंगिक क्याम्पस संचालन गर्नका लागि यस नगरपालिकाको वडा नं ७ मा जग्गा पहिचान गरी सकिएको छ । आगामी आर्थिक वर्ष भित्र क्याम्पस संचालन गर्न सम्बन्धित निकायसंग आवश्यक समन्वय र सहकार्य गर्न सकिनेछ ।
- १४) काठमाडौं स्कूल अफ ल को तर्फबाट उक्त संस्थामा नगरपालिकाको समेत संलग्नताको लागि प्रस्ताव गरिएकोमा नगरपालिकाले आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी उक्त क्याम्पस र नगरपालिका बीच सहकार्यको प्रक्रिया अगाडि वढाईनेछ ।
- १५) विद्यार्थीको सिकाइ मूल्याङ्कनका लागि वार्षिक रूपमा गरिने सबै प्रकारका विद्यालय केन्द्रित कार्यक्रममा सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयलाई सहभागी गराइनेछ ।
- १६) राष्ट्रिय परिक्षा बोर्डको सहकार्यमा विद्यालय स्तरका प्रश्नपत्र निर्माणका लागि प्रश्नपत्र कार्यशाला संचालन तथा प्रश्नपत्र बैंक निर्माण गरिनेछ ।
- १७) सामुदायिक विद्यालयमा शिक्षक खाली नगर्नको लागि विद्यालय स्तरबाट लिइदै आएको करार शिक्षकलाई पालिका बाट लिई करार शिक्षक बैंक निर्माण गरेर रोस्टरका आधारमा मेरिट लिस्टमा पढाउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- १८) सम्पूर्ण विद्यालयहरुलाई प्रविधिमैत्री एवं बालमैत्री बनाइनेछ । यसको लागि तीन तहको सरकारको सहयोग र समुदायको सहकार्यमा विद्यालयहरुलाई पूर्वाधार र स्रोत साधनले सम्पन्न तुल्याउने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । यस क्रममा विद्यालयमा शुद्ध पिउने पानी, विद्युतीय हाजिरी, इन्टरनेट जडान, फर्निचर तथा आधारभूत स्वास्थ्य सामग्रीको उपलब्धताको लागि प्रत्येक विद्यालयमा फर्स्ट एड बक्स उपलब्ध गराइनेछ ।
- १९) बालबालिकाहरुलाई “विद्यालय ल्याउने, सिकाउने र टिकाउने” को नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ । स्थानीय इतिहास, भूगोल, कला, साहित्य, संस्कृति आदि विषयको जानकारी र नगरप्रतिको अपनत्वभाव विकास गर्न स्थानीय पाठ्यक्रम सबै विद्यालयमा पूर्ण रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- २०) बालविकास केन्द्रको सुदृढीकरण तथा बालविकास सहजकर्ताको क्षमता विकासको कार्यलाई निरन्तरता दिदै नमूना बालविकास केन्द्र निर्माण र विकास गरिनेछ । सामुदायिक विद्यालयहरुमा प्रारम्भिक कक्षा देखि माथिल्लो कक्षासम्म अंग्रेजी माध्यमबाट पठनपाठन गर्ने नीतिलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- २१) सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका बीचमा शिक्षामा गुणस्तर र पहुँचमा समानता स्थापित गर्न अन्तर विद्यालय अनुगमन, सिकाई साभेदारी, कमजोर विद्यार्थीलाई असल अभ्यास आदान प्रदान र विभिन्न किसिमका अतिरिक्त तथा सह-क्रियाकलाप सञ्चालन गरिनेछ ।

- २२) सूर्यविनायक नगरपालिकालाई शैक्षिक हवको रुपमा विकास गर्न नगरक्षेत्रभित्र योजनाबद्ध ढंगबाट शैक्षिक क्रियाकलाप अगाडि बढाउनको लागि नगर शिक्षा योजना लागू गरिनेछ । सभ्य र अनुशासित नागरिक निर्माणको लागि स्काउटिङ्ग शिक्षालाई अभियानको रुपमा संचालन गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- २३) विद्यालय शिक्षा पूरा गरेका गरीब, विपन्न, दलित तथा पिछडिएका वर्ग र समुदायका छात्रछात्राहरुको उच्च शिक्षामा पहुँच वृद्धिको लागि अनुदानको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- २४) हाल एस.ई.ई परीक्षामा उत्कृष्ट विद्यार्थीलाई प्रदान गरिदै आएको प्रोत्साहन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिदै कक्षा १२ तथा उच्च शिक्षामा उत्कृष्ट नतिजा हासिल गरेका विद्यार्थीलाई प्रोत्सान तथा सम्मान कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- २५) सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयको एउटै शैक्षिक क्यालेण्डर निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने, शिक्षक दरबन्दी सोही अनुसार मिलान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । नगरपालिकाबाट विद्यालय अनुगमन र सुपरीवेक्षणको कामलाई नियमित, व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- २६) समुदायस्तरदेखि नै खेल र खेलसंस्कृतिको विकास र प्रवर्द्धन गर्न सूर्यविनायक कप, नगरप्रमुख कप लगायत विभिन्न किसिमका नगरस्तरीय खेलकूद प्रतियोगिता सञ्चालन गरिनेछ ।
- २७) ७ नं वडाको हातिगौडामा निर्माण भएको फूटसललाई व्यवस्थित रुपमा संचालनमा ल्याइनेछ ।
- २८) एक वडा एक खेलमैदान, एक टोल एक व्यायमशाला तथा योग साधना केन्द्र निर्माणको थालनी भइसकेकोमा उक्त कामलाई यस वर्ष पनि निरन्तरता दिईनेछ । युवाहरुलाई विभिन्न खेलकुदमा आकर्षण गर्न नगरक्षेत्रभित्र बसोबास गर्ने राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा विशेष योगदान पुऱ्याउने खेलाडी तथा खेल क्षेत्रका व्यक्तिलाई सम्मान र पुरस्कृत गरिनेछ ।
- २९) युवा क्लव तथा वडा स्तरीय बाल क्लवहरुलाई व्यवस्थित रुपमा संचालन गरिनेछ । बालबालिकामा रहेको अन्तर्निहित प्रतिभा र क्षमताको प्रस्फूटन गर्न नगरवासीबीच सम्बन्ध विकास र व्यक्तित्व विकासका निम्ति नगरस्तरीय साहित्यक एवं सास्कृतिक कार्यक्रम, हाजिरीजवाफ, वक्तृत्वकला लगायतका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- ३०) विद्यार्थीलाई सामुदायिक विद्यालयमा आकर्षित गर्न विद्यार्थी भर्ना अभियानका साथै शिक्षक घरदैलो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- ३१) सूर्यविनायक नगरपालिका वडा नं ९ रिखेटार स्थित सार्वजनिक जग्गामा रंगशाला निर्माण कार्यको थालनी गरिनेछ । त्यसैगरी वडा नं ७ स्थित पाथीभरा क्षेत्रमा निर्माणाधीन खेलमैदानलाई पूर्णता दिइनेछ ।
- ३२) युवाहरुको क्षमता विकासको लागि नमुना नगरसभा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- ३३) प्रधानाध्यापकसंग गरिएको कार्य सम्पादन करारको उपलब्धी मूल्याङ्कन गरिनेछ ।
- ३४) विद्यालय व्यवस्थापन समिति संग विद्यालय विकासका लागि गर्नुपर्ने विविध विषयमा विचार विमर्श कार्यशाला गरिनेछ ।
- ३५) शिक्षक, प्रधानाध्यापक एवं व्यवस्थापन समितिको सशक्तिकरण कार्यशाला संचालन गरिनेछ ।
- ३६) शिक्षकहरुको कक्षा अवलोकन पृष्ठपोषण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- ३७) शिक्षित युवा लक्षित उद्यमशिलता विकास कार्यक्रम ल्याइनेछ ।
- ३८) शिक्षण संस्थाको सम्पत्ति संरक्षण र सम्वर्द्धन गरिनेछ ।
- ३९) प्राविधिक विद्यालयको स्तरोन्नति गर्नुका साथै प्राविधिक शिक्षामा सिक्दै र कमाउदै पढने व्यवस्थालाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- ४०) एक विद्यालय एक कृषि बगैचा कार्यक्रम चालु आर्थिक वर्ष देखि कम्तिमा ३ वटा माध्यमिक विद्यालयमा शुरुवात गरी स्थानीय पाठ्यक्रम मार्फत विद्यार्थी तथा युवा वर्गलाई कृषि शिक्षाप्रति आकर्षित गराउने नीति लिईनेछ ।

- ४१) संस्थागत विद्यालयहरुको छात्रवृत्ति र शुल्कको विस्तृत अध्ययन एवं अनुगमन प्रतिवेदनको आधारमा एकीकृत नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ४२) सामुदायिक विद्यालयको शिक्षण सिकाइ उपलब्धी सुधारका लागि नवप्रतिभालाई भित्र्याउन अवकाश हुन लागेका शिक्षकहरुको सम्मानपूर्वक विदाईका लागि शिक्षक स्वेच्छिक अवकास योजना ल्याइनेछ ।

आधारभूत स्वास्थ्य

- ४३) आर्थिक अभावका कारण कुनै पनि नागरिकले गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा लिन बाट बञ्चित हुन नपरोस भन्ने हेतुले स्वस्थ नगर निर्माणको अभियानलाई सार्थक तुल्याउन नगरपालिका मातहतका स्वास्थ्य संस्थाबाट नगरबासीले निःशुल्क रुपमा पाउने विभिन्न ९८ प्रकारका औषधीहरुको सहज उपलब्धताको व्यवस्था मिलाइनुको साथै नगरपालिकाले निःशुल्क उपलब्ध गराएका औषधी तथा अन्य सेवाहरुको विवरण सार्वजनिक गरिनेछ । सुलभ र गुणस्तरीय सेवाको पहुँच सुनिश्चित गर्न आवश्यक पूर्वाधार, जनशक्ति, प्रविधि तथा उपकरण र कार्यरत जनशक्तिको ज्ञान तथा क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- ४४) “जीवनको भौतिक गुणस्तर सुचकांकको आधार, स्वास्थ्य बिमामा आबद्ध गराउने सूर्यविनायक नगरको रहर” भन्ने अभियानका साथ आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा आम नगरवासीको सुलभ र सहज पहुँचलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रमलाई व्यापक बनाइनेछ । नगर स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम कार्यविधि अनुसार सबै परिवारलाई स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम वापत लाग्ने खर्च मध्ये रु. १००० नगरपालिकाले व्यहोर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ४५) “स्वस्थ नगर हामी सबैको रहर” को ध्येय पूरा गर्न मानव स्वास्थ्य जोखिम न्यूनीकरणका निम्ति ज्येष्ठ नागरिक लक्षित स्वास्थ्य शिविरका साथै विशेषज्ञ घुम्ति शिविर मार्फत स्वास्थ्य उपचार सेवा, प्रयोगशाला सेवा र निःशुल्क औषधी वितरण तथा नसर्ने रोग र मानसिक स्वास्थ्य सम्बन्धी विभिन्न अभिमुखीकरण लगायतका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । साथै विद्यालय स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम मार्फत सामुदायिक तथा संस्थगत विद्यालयका छात्र, छात्राहरुलाई आकस्मिक महामारी, सर्ने तथा नसर्ने रोग सम्बन्धी सूचनामूलक श्रव्यदृश्य सामाग्री प्रसारण गरी व्यवहारमा परिवर्तन गर्न प्रेरित गरिनेछ ।
- ४६) मानव स्वास्थ्यमा गरेको खर्चलाई भविष्यमा लगानीको रुपमा प्रतिफल दिनेगरी नगर क्षेत्र भित्रका २ वर्ष सम्मका बालबालिकाहरुमा पोषण स्वास्थ्य सूचकमा सुधार गर्ने उद्देश्यले वडा स्तरीय स्वस्थ बच्चा प्रतिस्पर्धा गराई उचित प्रोत्साहन गरिनेछ । साथै बैशाख महिनालाई पूर्ण खोप सुनिश्चित महिनाको रुपमा मनाउने गरी समुदायस्तरमा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- ४७) स्वास्थ्य संस्था र अस्पतालबाट प्रदान गर्दै आएको नियमित खोपलाई व्यवस्थित, गुणस्तरीय र सहज गराउन सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्थाहरुमा विश्व स्वास्थ्य संगठनको मापदण्ड बमोजिम फ्रिजको व्यवस्थापन गरिनेछ । स्वास्थ्य चौकीको ल्याव सेवालालाई थप विस्तार एवं सुदृढीकरण गर्दै लगिनेछ ।
- ४८) समुदायमा प्रतिकारात्मक स्वास्थ्य सेवामा उल्लेख्य योगदान पुऱ्याउदै आएका सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरुको सेवालालाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- ४९) सूर्यविनायक नगरपालिका वडा नं २, ३ र ६ का स्वास्थ्य चौकीहरुमा ल्याव सहितको स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराइनुका साथै प्रसुती सेवा केन्द्रको स्थापना, एम्बुलेन्स लगायतका आधारभूत सेवाको व्यवस्था गरिनेछ । नगरबासीहरुका लागि निःशुल्क शव वाहन सेवा संचालन गरिनेछ ।
- ५०) स्थानीय बालमैत्री नगर घोषणा कार्यक्रममा स्वास्थ्य अन्तर्गत उल्लेखित सूचक हासिल हुनेगरी सुरक्षित मातृत्व सेवा अन्तर्गत गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाहरुलाई चरणबद्ध स्वास्थ्य जाँच एवं नवजात शिशुको स्वास्थ्य प्रवर्द्धनको लागि गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाहरुलाई निःशुल्क क्याल्सियम चक्की वितरणलाई निरन्तरता दिइनेछ । साथै नियमित सेवा लिने गर्भवती तथा सुत्केरी महिलालाई प्रोत्साहन प्याकेज सहित थप उत्प्रेरित गरिनेछ ।
- ५१) नगरपालिका अन्तर्गतका प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रवाह हुँदै आएका स्वास्थ्य गतिविधिहरुको चुस्त, दुरुस्त अभिलेख तथा बिद्युतीय प्रतिवेदन प्रणालीको विकास गरी स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली र आपूर्ति व्यवस्थापन सूचना प्रणालीलाई थप सुदृढ गरिनेछ । कर्मचारीलाई क्षमता अभिवृद्धि तालिम

दिई सेवा प्रवाहको स्तरको मापन गरी उत्कृष्ट सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य संस्था र कर्मचारीलाई पुरस्कृत गरिनेछ ।

- ५२) सूर्यविनायक नगरपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका निजी तथा साभेदारी औषधी पसल, पोलिक्लिनिक, नर्सिङ होम, डेण्टल क्लिनिक, फिजियोथेरापी केन्द्र, प्रयोगशाला लगायतका सेवा प्रदायक स्वास्थ्य संस्थाहरुको तथ्याङ्क संकलन, दर्ता प्रक्रिया, नियमित अनुगमन एवं मूल्याङ्कनलाई नगरपालिकाको स्वास्थ्य प्रणालीमा आबद्ध गराईनेछ । आयुर्वेदिक स्वास्थ्य सेवालाई थप विस्तार एवं व्यवस्थित गरिनेछ । आरोग्य सेवा केन्द्र संचालन, विस्तार र आवश्यक औषधी, उपकरण व्यवस्थापनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ५३) आर्थिक रुपले विपन्न परिवारका मृगौला प्रत्यारोपण, डायलाइसिस, क्यान्सर र मेरुदण्ड पक्षघात जस्ता विरामीलाई आर्थिक सहायता प्रदान गरिनेछ ।
- ५४) ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्ग तथा महिलाको स्वास्थ्य सुधार गर्न स्वास्थ्यकर्मी घरदैलो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- ५५) सूर्यविनायक नगर अस्पतालको क्षमता विकास एवं दक्ष जनशक्ति व्यवस्थापनमा जोड दिईनेछ ।

कृषि तथा पशुपन्छी

- ५६) कृषि तथा पशुपन्छी क्षेत्रलाई आधुनिकीकरण, व्यवसायीकरण, यान्त्रीकीकरण एवं बजारीकरण गर्दै यस क्षेत्रको समग्र विकास गर्न नगर कृषि गुरु योजना तर्जुमा गरिनेछ ।
- ५७) “कृषि प्राविधिक कृषक संगै” नीतिलाई कार्यन्वयन गर्न प्राविधिक घरदैलो कार्यक्रम अभियानकै रुपमा संचालन गरिनेछ ।
- ५८) तरकारी बालीमा लाग्ने रोग किरा व्यवस्थापन गर्न कृषक पाठशाला संचालन गरिनेछ ।
- ५९) नगरमा पशु स्वास्थ्य सुधार एवं स्वस्थ मासु उत्पादनमा वृद्धि गर्न पशु एम्बुलेन्स संचालनमा ल्याइनेछ ।
- ६०) सामुदायिक विद्यालयहरुमा विद्यार्थीहरुसंग कृषि सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- ६१) कृषि क्षेत्रलाई व्यवसायीकरण गरी उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउन र रोजगारी सिर्जना गर्न कृषक, कृषक समूह, नीजि कृषि फर्मलाई अनुदान उपलब्ध गराइनेछ ।
- ६२) बढ्दो शहरीकरणसँगै नगर क्षेत्रमा विस्थापित हुन थालेको पशुपालन, कृषिखेतीको निरन्तरताका लागि कृषि भूमिको संरक्षण एवं आधुनिकीकरणमा जोड दिइनेछ ।
- ६३) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र निजी क्षेत्रको सहकार्यमा कृषि पूर्वाधार जस्तै चिस्यान केन्द्र, प्रशोधन केन्द्र तथा प्राङ्गारिक मल उत्पादन कारखानाको निर्माणलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- ६४) एक वडा एक पशुपन्छी तथा बाली उत्पादन पकेट कार्यक्रम (जस्तै: च्याउ, कुरिलो, तरकारी) सञ्चालन गरी कृषि तथा पशुपन्छीजन्य उत्पादनलाई विशिष्टीकरण गर्न अध्ययन गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ६५) पुष्पखेती प्रवर्द्धन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिदै आधुनिकीकरणमा जोड दिइनेछ ।
- ६६) माटो नै जीवन हो भन्ने तथ्यलाई मध्यनजर गर्दै माटो जाँचका कार्यक्रम सञ्चालन तथा कृषि चुनमा अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ६७) शहरी क्षेत्रमा बढ्दै गएको प्रदूषण न्यूनीकरण गर्न घरायसी फोहोरको प्रयोग मार्फत कौसीखेती प्रवर्द्धन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिदै स्वच्छ र ताजा तरकारी उत्पादन एवं शहरी सुन्दरता अभिवृद्धिमा जोड दिइनेछ ।

- ६८) बहदो रासायनिक मलको प्रयोग न्यूनीकरण गर्न प्राङ्गारिक खेती प्रवर्द्धनलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- ६९) नगरपालिका क्षेत्रभित्र बहदौं गएको रासायनिक मल र विषादीको प्रयोगलाई न्यूनीकरण एवं प्राङ्गारिक मलको प्रयोग अभिवृद्धि गर्न जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ७०) रोजगार सेवा केन्द्रमा सूचीकृत युवा बेरोजगारहरूलाई लक्षित गरी कृषि सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गर्दै कृषि स्वरोजगारमा जोड दिइनेछ ।
- ७१) व्यवसायिक एवं आधुनिक तरकारी खेती मार्फत उत्पादन, उत्पादकत्व एवं आय आर्जनमा अभिवृद्धि गर्न ५० प्रतिशत अनुदानमा उन्नत जातको तरकारीको बिउ, फलफूलको बिरुवा, प्लाष्टिक टनेल, कृषि औजार तथा कृषि सामग्री वितरणको नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ७२) नगरपालिकामा दर्ता भएका कृषक समूह, कृषि फर्महरूलाई प्रोत्साहन गर्न विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ७३) सरकारी, निजी र गैर सरकारी क्षेत्रको सह-लगानीमा व्यवसायिक तरकारी एवं पुष्प खेती, दुध उत्पादन, गड्यौला मल उत्पादनकोलागि पकेट क्षेत्र मार्फत उत्पादन एवं बजारीकरणको व्यवस्था गरी कृषकको जीवनस्तरमा सुधार गरिनेछ । कौसी खेती प्रवर्द्धन गर्न कौशी खेती गर्ने कृषकलाई बीउ बिजन र तालिमको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ७४) सूर्यविनायक नगरपालिका अन्तर्गत अधिकांश जग्गाहरू खाली रहेकोले सो जग्गाहरूमा कृषि तथा पशुपालन व्यवसाय संचालन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । व्यवसायिक र आवासीय क्षेत्रमा वर्गिकरण भएको जग्गा ५ वर्ष भन्दा बढी अवधिको लागि कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रको लागि दिनेगरी सम्झौता गर्ने जग्गाधनीलाई सम्पत्ती करमा ५० प्रतिशत छुट दिने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- ७५) कृषकहरूको लगानी सुरक्षित गर्ने बाली विमा तथा पशुविमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । पशु नश्ल सुधार, मासु र मासुजन्य पदार्थ एवं दूग्धजन्य पदार्थ उत्पादन अभिवृद्धिका लागि पशु कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- ७६) सहकारी तथा निजीक्षेत्रसँगको साभेदारीमा नगरक्षेत्रभित्र कृषिमेला, हाटबजार, कृषि उपज संकलन केन्द्र, दुध चिस्यान केन्द्र, कृषि प्रयोगशाला आदि निर्माण तथा कृषि प्रदर्शनी आयोजना गरिनेछ ।
- ७७) व्यवसायिक रुपमा कृषि तथा पशुपन्छी क्षेत्रमा काम गर्न इच्छुक कृषक वा कृषि समूहलाई व्यवसायिक योजनाको आधारमा अनुदान दिने व्यवस्था मिलाइनेछ । कृषि क्षेत्रमा आकर्षण बढाउन उत्कृष्ट कृषकलाई सम्मान एवं पुरस्कृत गरिनेछ ।
- ७८) किसान सूचीकरण कार्यक्रम सम्पन्न भईसकेको सन्दर्भमा सूचीकृत किसानलाई निश्चित मापदण्डको आधारमा व्यवसायिक कृषक छनोट गरी कृषि तथा पशुपन्छी मन्त्रालयसँगको समन्वयमा कृषक परिचयपत्र वितरण कार्यक्रमको थालनी गरिनेछ ।
- ७९) पशुपन्छी प्राथमिक उपचार, परजीवी नियन्त्रण तथा अन्य रोगहरूको नियन्त्रण गर्न निःशुल्क खोपको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- ८०) सामुदायिक कुकुर नियन्त्रणका लागि बन्ध्याकरण र घरपालुवा कुकुर दर्ता कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- ८१) नगर क्षेत्रभित्र चौपायाहरू बेवारिसे अवस्थामा छोड्ने कार्यलाई कडाइका साथ अनुगमन गरी दोषीलाई कार्यवाही गर्ने नीति लिइनेछ । साथै नगर क्षेत्रभित्र पालिएका गाईको सूचीकरण गरिनेछ ।
- ८२) कुखुरापालन, बंगुरपालन, बाख्रापालन तथाअन्य मासुजन्य उत्पादनमा आत्मनिर्भर बन्न कार्ययोजना तर्जुमा गरिनेछ ।

- ८३) प्राकृतिक र कृत्रिम गर्भाधानको माध्यमबाट नश्ल सुधार कार्यक्रमलाई प्रभावकारी एवं व्यवस्थित गरिनेछ ।
- ८४) पशु स्वास्थ्य सुधारका लागि पशु स्वास्थ्य प्रयोगशालाको व्यवस्थापन एवं सेवा प्रवाह गरिनेछ ।
- ८५) दुग्ध उत्पादनलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- ८६) कृषि भूमिको संरक्षण, बाँझो जमिनको उपयोग, कृषि सडक संजाल, कृषि औद्योगिकीकरण र कृषिबजारको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ८७) सूर्यविनायक नगरपालिकामा उत्पादित गोलभेडा, च्याउ, कुरीलो, फूल खेतीलाई विशेष प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- ८८) कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गरी कृषकको जिवनस्तरमा सुधार गर्न स्मार्ट कृषि कार्यक्रममा जोड दिइनेछ ।
- ८९) प्रत्येक वडामा निजी क्षेत्रसंग साभेदारी गरी कम्तिमा एउटा नर्सरी स्थापना गरिनेछ ।
- ९०) सूर्यविनायक नगरपालिका र कृषि सहकारीको समन्वय र सहकार्यमा स्थानीय विउ बैंकको स्थापना गरिनेछ ।

उद्यमशिलता विकास, रोजगार र पर्यटन

- ९१) नगरपालिकाको तथ्याङ्क अनुसार यस नगर क्षेत्रमा करिब १० हजार व्यवसायिक क्रियाकलाप संचालन भई रहेको सन्दर्भमा त्यस्ता उत्पादनमूलक र सेवामूलक व्यवसायमा संलग्न नागरिकको “उद्यमशिलता, उत्पादन वृद्धि र रोजगार वृद्धि गर्न लघु उद्यम विकास कार्यक्रमलाई व्यवसायिक उत्पादन एवं सीप र प्रविधिसँग जोड्दै उपलब्ध स्रोत, साधन, पूँजी, सीप र प्रविधिको अधिकतम उपयोग गरी रोजगारी उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- ९२) लघु तथा साना उद्योगलाई विशेष प्राथमिकता दिई उद्यमीहरुलाई वाणिज्य कानून तथा कर सम्बन्धी परामर्श दिने संस्थागत गरिनेछ । यस अघि तालिम लिएका व्यक्तिहरुको तथ्यांक अद्यावधिक गरी उनीहरुले गरिरहेको कामको आधारमा उच्च तहको तालिम प्रदान गरिनेछ ।
- ९३) लघु तथा साना उद्योग संचालन गर्ने युवालाई लक्षित गरी नगर स्वरोजगार कोष स्थापना गरिनेछ ।
- ९४) निजी, सहकारी तथा गैरसरकारी संस्थाको सहकार्यमा प्राविधिक तथा सीपमूलक तालिम मार्फत युवा लक्षित रोजगारमूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- ९५) सिर्जनशील एवं नवप्रवर्तन उद्यम सञ्चालन गर्ने, अधिकतम रोजगारी सिर्जना गर्ने उद्यमीलाई सम्मान एवं पुरस्कृत गरिनेछ । सूर्यविनायक नगरपालिका वडा नं.७ कान्छी डाँडामा औद्योगिक ग्राम निर्माण कार्यलाई तिब्रता दिइनेछ ।
- ९६) स्थानीय कच्चा पदार्थको उपयोग गरी वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योग तथा कम्तिमा २५ जनालाई रोजगारी दिएको उद्योगहरुको व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरणमा छुट दिइनेछ ।
- ९७) नगरपालिकामा संचालन हुने विकास निर्माण कार्यमा सूचकृत बेरोजगार व्यक्तिहरुलाई प्राथमिकता दिइने, सरकारी, निजी, गैरसरकारी संस्था एवं व्यक्तिको लागि आवश्यक पर्ने श्रमशक्ति रोजगार बैंक मार्फत उपलब्ध गराउने नीति लिइनेछ । प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई सिंचाई, नदी नियन्त्रण, वन, पर्यटन, पूर्वाधार निर्माण लगायतका कामसँग आवद्ध गरिनेछ ।
- ९८) बजार अनुगमनलाई नियमित र थप व्यवस्थित गरिनेछ । उपभोक्ताको अधिकार सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

- ९९) धार्मिक, साँस्कृतिक एवं पर्या-पर्यटनको विकास गर्न पर्यटन सम्बन्धी गुरुयोजना तर्जुमा गरिनेछ । राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको निर्माणलाई तिब्रता दिन नेपाल सरकारसंग समन्वय गरिनेछ ।
- १००) भाषा, कला, संस्कृति, सम्पदा र साहित्यको संरक्षण, संवर्द्धन र विकास गर्न कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । निर्माण सम्पन्न हुन बाँकी रहेका धार्मिक सम्पदा, पर्यटकीय एवं रमणीय स्थलहरूको निर्माण कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।
- १०१) रोजगारी सिर्जनाका लागि दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्न CTEVT मार्फत प्राविधिक तालिम गराइनेछ ।
- १०२) रैथाने उत्पादनलाई पर्यटनसंग जोड्ने नीति लिइनेछ ।
- १०३) घ्याम्पेडाँडा, रानीकोट, चुच्चेढुंगा, पोखरीथुम्का, अनन्तलिङ्ग, कैलाशडाँडा, सुवर्णेश्वरडाँडा, मालिगाउँ, बुकाचोगढी, काँक्रावारी, भंगाल, सल्लाघारी, राधाकृष्ण मन्दिर लगायतका पर्यटकीय क्षेत्रहरूलाई साहसिक एवं मनोरञ्जनात्मक खेलस्थल, पार्क, संग्रहालय, उद्यान, पदमार्ग जस्ता पर्यटकीय पूर्वाधार निर्माण गरी आन्तरिक एवं बाह्य पर्यटकको गन्तव्यस्थलको रूपमा विकास गरिनेछ ।
- १०४) पर्यटन प्रवर्द्धन र यस क्षेत्रमा आवश्यक संरचना एवं पूर्वाधार निर्माणको लागि सार्वजनिक निजी साझेदारीको अवधारणा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । पर्यटन क्षेत्रमा निजी लगानी आकर्षित गर्न नगरक्षेत्रभित्रका पर्यटकीय संभावनाको विषयमा यस वर्ष राष्ट्रियस्तरका उद्यमी व्यवसायीको मेला आयोजना गरिनेछ ।
- १०५) यस नगर क्षेत्रमा रहेको सार्वजनिक जग्गा र खाली रहेका निजी जग्गाहरूलाई हरियाली क्षेत्रको रूपमा विकास गर्ने नीति लिइने छ । सफा र हरित शहरको सपना साकार पार्न नगर क्षेत्रका खाली जमीनमा वृक्षारोपण, हरितपार्क तथा हरित पदमार्ग निर्माण गरिनेछ ।
- १०६) नगरमा उत्पादित वस्तुको प्रवर्द्धन गर्न हाटबजार, प्रदर्शनी एवं कोसेली घरको स्थापना गरिनेछ ।

वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

- १०७) नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका वनहरूको संरक्षण, विकास र उपयोगको कार्ययोजना निर्माण गरिनेछ । सो कार्यका लागि डिभिजन वन कार्यालय, वन उपभोक्ता महासंघ, सम्बन्धित वन उपभोक्ता समूह र स्थानीयबीच आवश्यक समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।
- १०८) सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको क्षमता अभिवृद्धि गरी वन जंगल विस्तार तथा संरक्षण गर्ने र गैरकाष्ट पैदावार (अम्रिसो, घाँस, फलफूल, जडिवुटी आदि) खेती गर्दै सामुदायिक तथा सार्वजनिक वनको संरक्षण गरी नागरिकलाई उत्पादनसँग जोडिनेछ । वन्यजन्तुको चोरी सिकारी तथा डढेलो नियन्त्रण र वनक्षेत्रमा विना अध्ययन डोजर चलाउने प्रवृत्ति नियन्त्रण गरिनेछ ।
- १०९) अरनिको राजमार्ग तथा अन्य सडक आसपास क्षेत्रमा वृक्षारोपण तथा रोपिएका बोटबिरुवा र दुबो सहितको हरियालीको संरक्षण गर्दै हरित सडकको अवधारणा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- ११०) जल, वायु, माटो, ध्वनि तथा विद्युतीय लगायत सबै प्रकारको वातावरणीय प्रदूषणको रोकथाम र नियन्त्रण गर्न आवश्यक नीति, कानून र प्रभावकारी संरचना निर्माण गरिनेछ । प्लाष्टिक भोलाको प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्ने तथा सार्वजनिक स्थलमा जथाभावी फोहरमैला विसर्जन गर्नेलाई कानून बमोजिम तत्काल कारवाही गरिनेछ ।
- १११) नगरक्षेत्रमा वातावरणीय मापदण्ड पूरा नगरेका कुनै पनि प्रकारका उद्योग, कल कारखाना स्थापना र सञ्चालनमा पूर्ण रोक लगाउने नीतिलाई कडाईका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।

- ११२) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा वातावरण संरक्षणको क्षेत्रमा क्रियाशील संस्थासँगको समन्वय र सहकार्यमा नगर जलवायु अनुकूलन योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ११३) प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद्का कारण भौतिक, आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार क्षेत्रमा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभावलाई मध्यनजर गर्दै विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन गर्न ईच्छुक व्यक्ति, निजी क्षेत्र, सरकारी निकाय, सहकारी र गैरसरकारी संघसंस्थालाई विपद् व्यवस्थापन कोषमा आर्थिक सहयोग गर्न आह्वान गरी सहलगानीमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने नीति लिइनेछ ।
- ११४) प्राकृतिक एवं गैर प्राकृतिक विपद्को पूर्वतयारी, रोकथाम एवं व्यवस्थापन गर्न नदी नियन्त्रण, अग्नि रेखा निर्माण, वृक्षारोपण, तटबन्ध निर्माण लगायतका कार्यहरूलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ११५) विपद् जोखिम व्यवस्थापनका सम्बन्धमा तर्जुमा गरिएका कानूनहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्दै सूर्यविनायक नगरलाई विपद् जोखिममुक्त सुरक्षित शहर बनाउन जनचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ । सम्भावित जोखिमयुक्त स्थानमा जोखिम नक्सांकन गरी विपद् हुन नदिन पूर्व तयारी र विपद् अनुकूलन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ११६) बाढी, पहिरो लगायतका प्रकोपबाट सिर्जित विपद्लाई तत्काल सम्बोधन गर्न नेपाली सेनाको इन्द्र बक्स गण र नगरपालिका तथा मातहतका वडा कार्यालयमा आवश्यक आधारभूत सामग्री भण्डारण गरिएकोमा हाल भएको सामग्रीको अवस्था र आवश्यक अन्य सामग्री थपको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

पूर्वाधार, शहरी विकास तथा भवन निर्माण

- ११७) चालू आर्थिक वर्षदेखि संचालित घरनक्सा सम्बन्धी पुराना फाइलहरू डिजिटाइजेशन गर्ने कार्यलाई आगामी आर्थिक वर्षमा समेत निरन्तरता दिइनेछ । विद्युतीय घरनक्सा पास प्रणाली EBPS पूर्ण रुपमा लागू गरिनेछ र विद्युतीय नक्सापास प्रणालीका सम्बन्धमा आम नागरिकहरूमा चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- ११८) स्थानीय मौलिक तथा प्राचिन वास्तुकला प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय निर्माण सामग्री प्रयोग गरी सुरक्षित घर निर्माणलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । भवन निर्माण गर्दा राष्ट्रिय भवन संहिता र नगरपालिकाको घर नक्सा तथा बाटो सम्बन्धी मापदण्ड कडाइका साथ लागू गरिनेछ ।
- ११९) सघन शहरी बस्ती भएका स्थानमा उपभोक्ताको सहलगानीमा पार्क, ढल, विद्युत, खानेपानी तथा शहरी सडक निर्माणलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- १२०) नगरपालिकाको स्वीकृति विना भौतिक संरचना निर्माण गरेमा त्यस्तो भौतिक संरचना नगरपालिकाबाट हटाई लागेको सम्पूर्ण खर्च सरकारी बाँकी सरह सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाबाट असूल उपर गरिनेछ । पूर्व स्वीकृतिविना नगरक्षेत्रमा जग्गा सम्याउने, भू-संरचना विगाने वा जमिन खण्डीकरण गर्ने गरेको पाइएमा तत्काल कानूनी दायरामा ल्याइनेछ ।
- १२१) व्यवस्थित बस्ती विकास र शहरीकरणलाई संस्थागत गर्न जग्गा विकास तथा शहरी विकास सम्बन्धी नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । जग्गा विकास आयोजना मार्फत विकसित घडेरीमा सबै खाले पूर्वाधार सहितको एकै किसिमको डिजाइन भएका घरहरू निर्माण गरी नमूना बस्ती विकासको प्रयास गरिनेछ । पुराना एवं ऐतिहासिक सम्पदाको रुपमा रहेका बस्तीलाई जोनिङ्ग गरी व्यवस्थित गरिनेछ । यसरी जोनिङ्ग गर्दा गत विगतको मापदण्ड हनुरुप बस्ती विकास भएका स्थानहरूमा सडकको मापदण्ड सम्बन्धमा संसोधनका लागि प्रविधिक कार्यदल गठन गरी कार्यदलले दिएको प्रतिवेदनका आधारमा भवन निर्माण तथा नक्सापास कार्यविधिमा संसोधन प्रकृया अगाडि बढाइनेछ ।

- १२२) नगरक्षेत्रका खुला, उपयुक्त र मापदण्ड पुगेका स्थानमा संयुक्त आवास/अपार्टमेन्ट वा बहुउपयोगी व्यापारिक भवन/कम्प्लेक्स निर्माण गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । ऐतिहासिक, धार्मिक र परम्परागत विविधता संरक्षण सहितको योजनाबद्ध र दीगो शहरी तथा बस्ती विकासलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- १२३) भूकम्पीय जोखिमबाट बच्नका लागि भूकम्प प्रतिरोधी घरसंरचना निर्माणलाई अनिवार्य गरिने छ । भूकम्प कुनै पनि वखत आउन सक्ने यर्थाथतालाई मनन् गरी पूर्व तयारी स्वरूप खुला स्थान र तत्कालको लागि आवास तथा सामग्री व्यवस्थापन स्थलको पहिचान गरिनेछ ।
- १२४) नगरपालिका र निजी क्षेत्रको समन्वय र सहकार्यमा आवश्यक अध्ययन गरी बस्ती विकास कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- १२५) व्यवस्थित पूर्वाधार सहित निर्माण गर्ने भनिएको नयाँ शहर योजना कार्यान्वयनका लागि जग्गा रोक्का गरिएको समय सीमा समाप्त भई सक्दा समेत कुनै कार्य प्रारम्भ हुन नसकेकोले स्थानीय जग्गाधनी नागरिकहरुबाट निरन्तर गुनासो आइरहेको हुँदा सम्बन्धित निकायलाई यस प्रति ध्यानाकर्षण गराउने र नयाँ सहर निर्माण सम्बन्धी आयोजना तत्काल कार्यान्वयन नहुने अवस्था आएमा नगरपालिकाको तर्फबाट आवश्यक कानून तर्जुमा र जनशक्ति व्यवस्थापन गरी जग्गा विकास आयोजना तथा बस्ती विकास योजना संचालन गरिने छ ।
- १२६) नगरपालिकाको नगर सडक व्यवस्थापन योजना (MTMP) बमोजिम सडकहरुको नामाकरण गरी नगरपालिका स्थित घरहरुलाई घर नम्बर जारी गर्ने प्रणालीको शुरुवात गरिनेछ ।
- १२७) कालोपत्रे गरिएका सडकमा फुटपाथ निर्माण तथा सौन्दर्यता कायम गर्न हरियाली प्रवर्द्धन गरिनेछ । सडकको नियमित, आवधिक र आकस्मिक मर्मत संभार कार्यलाई योजनाबद्ध ढंगबाट कार्यान्वयन गर्न मर्मत संभार कोषको व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- १२८) निर्माणाधीन सडकहरुको निर्माण सम्पन्न गरी शाखा र सहायक सडकहरुको विस्तार तथा स्तरोन्नती गर्दै लगिनेछ ।
- १२९) भौतिक पूर्वाधार निर्माण कार्यमा उच्च गुणस्तर कायम गर्न ईन्जिनियरिङ्ग प्रयोगशालाको स्थापना गरिनेछ ।
- १३०) हालको वडा, बस्ती एवं बाटोको एरिया जोनिङ्ग गरी बाटोको मापदण्ड पुनरावलोकन गरिनेछ ।
- १३१) सडकजन्य जोखिम न्यूनीकरण र सुन्दर शहर निर्माण गर्ने उद्देश्यले विगत ३ आर्थिक वर्षदेखि संचालनमा रहेको नगर प्रमुख उज्यालो कार्यक्रम अन्तर्गत हाल सम्म पाँच हजार भन्दा बढि सडक बत्ती जडान भई सकेको भएपनि अबै सडक बत्तिको माग भई रहेकोले यस कार्यलाई आगामी आर्थिक वर्षमा समेत निरन्तरता दिईने छ । नगरक्षेत्रभित्रका सडक, चोक तथा सार्वजनिक स्थलमा उज्यालो नगर कार्यक्रम अन्तर्गत सडक बत्ति जडान र जडित बत्तीको नियमित संचालनको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
- १३२) नगर केन्द्र देखि वडा केन्द्रसम्म सार्वजनिक यातायातको व्यवस्था नहुँदा आम नागरिकहरुलाई परिरहेको कठिनाईलाई मध्यनजर गरी आगामी आर्थिक वर्षभित्र नगर क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका यातायात सेवालालाई व्यवस्थित र नियमित गराई प्रत्येक वडामा सार्वजनिक यातायातको पहुँच सुनिश्चित गर्न निजी तथा सहकारी क्षेत्रसँग सहकार्य गरिनेछ । सडक दुर्घटना जोखिम न्यूनीकरण गर्न ट्राफिक प्रहरी

तथा निजी क्षेत्रको सहकार्यमा सचेतनामूलक विविध कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। सडक सुरक्षाको लागि ट्राफिक प्रहरीलाई सडक सुरक्षा सामग्री तथा सिस्टिभी जडानमा सहयोग गरिनेछ ।

- १३३) सामुदायिक भवनको व्यवस्थापन एवं एकरूपतामा जोड दिइनेछ ।
- १३४) नगरपालिकाको दीर्घकालीन योजना, आवधिक योजना र मध्यमकालीन खर्च संरचना अनुसार प्राथमिकता सूचीमा परेका आयोजनाहरूलाई वार्षिक र बहुवर्षीयमा विभाजन गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । नगरपालिकाभित्र संचालित अधुरा आयोजनालाई समयमै सम्पन्न गर्नुका साथै आयोजना छनौट, सञ्चालन र व्यवस्थापनमा दोहोरोपना आउन नदिन नगर आयोजना बैंकको अवधारणा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- १३५) वातावरणीय अध्ययन, विस्तृत परियोजना अध्ययन र पूर्व सम्भाव्यता अध्ययनका आधारमा छिटो प्रतिफल प्राप्त हुन सक्ने र विकास निर्माणमा अध्ययन, अनुसन्धानलाई जोड दिँदै डिजाइन तयार भएपछि मात्रै निर्माण प्रक्रिया थालनी गर्ने पद्धति संस्थागत गरिनेछ । पूर्वाधार निर्माणमा जोखिम न्यूनीकरणलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- १३६) खाल्डाखुल्डीमुक्त सडक व्यवस्थापनमा जोड दिइनेछ ।
- १३७) साइकल ट्रयाक, असुरक्षित बस्तीको व्यवस्थापन, एकिकृत बस्ती विकास , भू- उपयोग योजनाका आधारमा बस्ती विकास, सुकुम्वासी परिवारको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- १३८) सडक पूर्वाधार र सुलभ सार्वजनिक यातायातका लागि सबै वडामा रोड नेटवर्कको विस्तार गरिनेछ ।
- १३९) रणनीतिक सडक संजालसँगको सम्पर्क विस्तार, विद्युतीय सवारी खरिदमा प्रोत्साहन प्रदान गरिनेछ ।
- १४०) अनुगमन प्रयोजनका लागि सूचक सहितको अनुगमन फारम (Format of Evaluation) तयार गरिनेछ ।
- १४१) अनुगमनका आधारमा कार्यक्रमको निरन्तरता, स्केल अप वा कटौती गरिनेछ ।
- १४२) समयमा पूर्वाधार निर्माणको कार्य सम्पन्न नहुने समस्या समाधानका लागि ठूला र दीर्घकालीन महत्वका पूर्वाधार निर्माणलाई प्राथमिकता दिई तोकिएको समय, लागत र गुणस्तरमा सम्पन्न गर्नेपर्ने संस्थागत संरचना र कार्यगत जिम्मेवारी प्रदान गरिनेछ । तोकिएको समय, लागत र गुणस्तरमा कार्य सम्पन्न गर्ने निर्माण व्यवसायीलाई पुरस्कृत गर्ने नीति लिइनेछ ।
- १४३) बढ्दो शहरीकरण र सवारी साधनको चापलाई व्यवस्थित गर्न नगर क्षेत्रमा भएका खुला क्षेत्रहरूको पहिचान गरी सामुदायिक, सहकारी तथा निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा सःशुल्क तथा निःशुल्क पार्किङको व्यवस्था गरिनेछ । ५ हजार वर्गफिट भन्दा बढी क्षेत्रफल भएका भवन निर्माण गर्दा घरधनीले पार्किङको व्यवस्था सहितको भवन डिजाइन गर्नुपर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १४४) सार्वजनिक निजी साभेदारी कार्यक्रम संचालनका लागि कानून तर्जुमा गरी शहरको सौन्दर्यता अभिवृद्धि गर्ने पार्क, खेलमैदान, फुटसल, पौडी पोखरी, जिमहल, पार्किङ आदिको व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू सार्वजनिक निजी साभेदारीका माध्यमबाट गरिनेछ ।
- १४५) वैकल्पिक उर्जाको विकास र उपयोग बढाइनेछ ।
- १४६) आयोजना र कार्यक्रमको अनुगमन गरी लगानीको सदुपयोग र उत्कृष्टतामा जोड दिइनेछ ।

खानेपानी तथा सरसफाई

- १४७) हालसम्म २१ हजार घरधुरीमा मात्र सहज र सरल खानेपानी सुविधा प्राप्त हुँदै आएकोमा आगामी आर्थिक वर्षभित्र वडा नं १ देखि ६ सम्मका नागरिकहरुलाई मेलम्ची खानेपानीको सुविधासहित कम्तिमा ९५ प्रतिशत घरधुरीलाई स्वच्छ खानेपानी आपूर्तिको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- १४८) खानेपानीको प्रभावकारी व्यवस्थापनका लागि पानीको स्थानीय स्रोतहरुको पहिचान गरी उचित संरक्षण गरिने छ । नगरपालिकाको जलस्रोत ऐन तथा तत् सम्बन्धी अन्य कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम खानेपानी उपभोक्ता समितिको दर्ता, नवीकरण र नियमनको व्यवस्था मिलाइनेछ । संघ तथा प्रदेश सरकारको सहलगानीमा ठूला खानेपानी आयोजना कार्यान्वयन र मेलम्ची खानेपानी आयोजना विस्तारको कामलाई तिव्रता दिइनेछ ।
- १४९) यस नगरपालिका क्षेत्रमा ढलको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ । संघीय शहरी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना अन्तर्गतको ढल निकास तथा प्रशोधन केन्द्र चालु आर्थिक वर्षमै डि.पि.आर. सम्पन्न गरी संचालन र साना शहरी आयोजना अन्तर्गतका आयोजनाहरु कार्यान्वयनमा पहल गरिनेछ ।
- १५०) सूर्यविनायक नगरपालिकाले तर्जुमा गरेको पूर्ण सरसफाई रणनीतिक योजना प्रभावकारी ढंगले कार्यान्वयन गरिनेछ । नगरक्षेत्रको वातावरण संरक्षण तथा फोहोरमैलाको दिगो व्यवस्थापनको लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा विकास साभेदारसँगको सहयोगमा संभाव्यता अध्ययन थालनी गरिनेछ । वातावरण संरक्षण तथा फोहोर मैला व्यवस्थापनमा निजी, सहकारी, गैरसरकारी संस्था र अन्य नगरपालिकासँग समन्वय र सहकार्य गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १५१) फोहोर मैला व्यवस्थापनमा निजी क्षेत्रसँग सहकार्यको नीतिलाई निरन्तरता दिँदै हालसम्म ४५०० घरधुरीमा फोहोर वर्गीकरण सम्बन्धी कार्य हुँदै आएकोमा आगामी आर्थिक वर्षभित्र कम्तिमा १० हजार थप घरधुरीमा फोहोर मैला वर्गीकरणको कार्य गरिनेछ ।
- १५२) नगरक्षेत्रभित्र सार्वजनिक जग्गा पहिचान गरी सार्वजनिक शौचालयको निर्माणको थालनी गरिनेछ ।

महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक

- १५३) महिला र पछाडि परेका वर्ग र समुदायलाई स्रोत साधनमाथिको अवसर, पहुँच र लाभको बाँडफाँटमा समान हिस्सेदारी स्थापित गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ । पछाडि परेका वर्ग र समुदायको आर्थिक सामाजिक सशक्तिकरणको लागि सीप, पूँजी र प्रविधिको पहुँचमा अभिवृद्धि गरी उनीहरुलाई उत्पादन तथा आय आर्जनसँग जोड्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- १५४) महिलालाई उत्पादन र आयआर्जनसँग जोड्न उनीहरुको सीप र क्षमता अभिवृद्धिको लागि महिला लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । नगरपालिकाभित्रको सरकारी तथा सामुदायिक स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी गराउने आमाबच्चाको पोषणका लागि नेपाल सरकारले प्रदान गर्ने अनुदान रकम बराबर नगरपालिकाबाट थप अनुदान प्रदान गरिनेछ ।
- १५५) जोमिखमा परेका बालबालिकाको खोज, उद्धार, राहत, पुनःस्थापना र पुनर्मिलनका लागि स्थापित कोषलाई बृद्धि गरी सो कोषको परिचालनबाट बालबालिका जोखिममुक्त नगर स्थापना गरिनेछ । २०८३ सम्ममा बालमैत्री नगर बनाउनका लागि नगर तथा वडामा बजेटको व्यवस्था गरी नगरपालिका तथा सबै वडामा बालमैत्री कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

- १५६) ज्येष्ठ नागरिकमा भएको ज्ञान, सीप र योग्यता हस्तान्तरण तथा पुस्तान्तरण गर्न प्रत्येक वडामा ज्येष्ठ नागरिक मिलन चौतारी, ज्येष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्रको संचालन गरिनेछ । ८० वर्ष उमेर पुगेका ज्येष्ठ नागरिकलाई सम्मान गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १५७) लैङ्गिक विभेद, हिंसा, मानव बेचबिखन तथा कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्दै पिडीत एवं प्रभावितहरूको उद्धार, राहत, मनोबिमर्शका साथै बिकास साभेदार निकायहरूसंगको समन्वय तथा साभेदारीमा सुरक्षित अल्पकालीन आश्रय स्थल निर्माण गरिनेछ ।
- १५८) बालमैत्री, ज्येष्ठ नागरिकमैत्री, अपाङ्गतामैत्री पूर्वाधार एवं अन्य संरचना निर्माण, सहज जीवनको लागि विशेष सहयोगी सामाग्री वितरण गरिनेछ । अपाङ्गता भएका बालबालिकाको संरक्षणको लागि स्थापित संस्थाहरूलाई आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।
- १५९) दलित, उत्पिडीत, सीमान्तकृत, अल्पसंख्यक र पिछडिएका व्यक्ति एवं समुदायको लागि शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी र सामाजिक सशक्तीकरणमा विशेष ग्राह्यता दिइनेछ ।
- १६०) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको तथ्याङ्क संकलन गरी नगरबाट उपलब्ध गराउने सबै प्रकारका सेवा, सुविधाहरूमा लाभग्राही बनाउँदै रोजगार र आत्मनिर्भर हुने कार्यक्रमहरूका साथै दिवा सेवा केन्द्र निर्माण गर्ने नीति लिइनेछ । नगरपालिकाभित्र रहेका विभिन्न समितिहरूमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको समेत सहभागिता गराई उनीहरूसँग सम्बन्धित कार्यक्रममा अपाङ्गता क्षेत्रमा कार्य गरिरहेका संघ संस्थाहरूसंग समेत समन्वय गरिन्छ ।
- १६१) सडक मानवमुक्त नगर बनाउनको लागि असहाय, अलपत्र परेका, आश्रयहीन व्यक्तिको उद्धार तथा पुनस्थापना कार्यमा निजीक्षेत्र, सामुदायिक संघसंस्था र गैरसरकारी संघसंस्थसँग सहकार्य र साभेदारी गर्नुको साथै त्यस्ता कार्यमा संलग्न व्यक्ति तथा संघसंस्थाको योगदानको कदर गर्दै आवश्यक सहयोग एवं सहकार्य गरिनेछ ।
- १६२) बालबालिकाहरूलाई एस.ई.ई. तथा १२ कक्षा पश्चात उच्च शिक्षा अध्ययनका लागि करिअर काउन्सिलिङ तथा लोकसेवा आयोगको तयारी कक्षाहरू संचालन गरिनेछ ।
- १६३) महिला उधमशिलता, सीप तथा व्यवसायिक विकासका कार्यक्रमहरू मार्फत महिला तथा लक्षित बर्गको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन विउपूँजीको व्यवस्था गरिनेछ ।
- १६४) किशोरीहरूको आत्मरक्षा, आत्मसम्मान एवं आत्मनिर्भरता अभिविद्धि गर्न उप प्रमुख संग किशोरी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

सहकारी तथा संघ संस्था

- १६५) प्रत्येक वडामा सहकारी मार्फत कम्तीमा एउटा सुपथ मुल्य पसल संचालनमा ल्याइनेछ ।
- १६६) सहकारी ऐन तथा नियमावलीमा भएको व्यवस्था बमोजिम सहकारी संस्था दर्ता तथा सञ्चालित सहकारीहरूको नियमित अनुगमन र नियमन गरिनेछ ।
- १६७) नगरपालिका र सहकारी संस्थाबीचको सहकार्यमा स्थानीय उत्पादनको प्रवर्द्धन गरी रोजगारी र आय आर्जन वृद्धिमा जोड दिइनेछ । सहकारी मार्फत जनताको जीवनस्तरमा सुधार गर्न सहकारीको समुचित व्यवस्थापन गरी उत्पादित बस्तुको बजारीकरणमा जोड दिइनेछ ।

- १६८) सहकारी संस्थाको प्रवर्द्धन र संस्थागत क्षमता विकासको लागि विविध सीपमूलक तालिम कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । प्रत्येक सहकारीले वार्षिक रूपमा कम्तिमा दुईवटा सामाजिक कार्य गरी सोको प्रतिवेदन सम्बन्धित वडा कार्यालय र नगरपालिकामा पेश गर्नुपर्ने कार्यलाई कडाइका साथ लागू गरिनेछ ।
- १६९) संस्था दर्ता सम्बन्धी कानून तर्जुमा भईसकेको सन्दर्भमा नगरपालिकामा दर्ता एवं संचालनमा रहेका संस्थाहरूको नियमन प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- १७०) सहकारी संस्थासँग सरोकार राख्ने राष्ट्रिय सहकारी बैक, नेफ्स्कुन, सहकारी संघ तथा सहकारी अभियानकर्ताहरूसँगको समन्वयमा यस क्षेत्रसँग सम्बन्धित समस्या समाधान गर्न सवलीकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- १७१) सहकारीको मूल्य, मान्यता र सिद्धान्त बमोजिम यस क्षेत्रको सञ्चालन एवं व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- १७२) सहकारी संस्थाहरूको संस्थागत विकासका लागि तालिम, मानव संसाधन विकास र प्रविधिको उपयोगमा जोड दिइनेछ ।
- १७३) सहकारीको उद्देश्य बमोजिम बचत तथा ऋण लगानीको संरक्षण गरिनेछ ।
- १७४) सहकारी संस्थाहरूको तथ्याङ्क तथा विवरणहरूलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
- १७५) सहकारी तथा गरिवी निवारण सम्बन्धी व्यवस्थापन सूचना प्रणालीलाई अभि व्यवस्थित गरिनेछ ।
- १७६) सहकारी संस्थाहरूको बचतलाई उत्पादन मुलक क्षेत्रमा लगानी गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- १७७) सहकारी संस्थाको दिगो विकासको लागि कर्जा सुरक्षण केन्द्र तथा कर्जा सूचना केन्द्रको स्थापनाको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- १७८) सहकारी संस्थाको क्षमता विकास गर्न सहकारीको योगदानमा आधारित सहकारी प्रवर्द्धन कोष स्थापना गरिनेछ ।
- १७९) स्थानीय तहमा कार्यक्षेत्र बनाइ संचालित भएका सहकारी संस्थाहरूलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइनेछ ।

कानून तथा न्याय

- १८०) नगरभित्रको शान्ति सुव्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाई आम नागरिक र सम्पत्तिको सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्न नगर प्रहरीको क्षमता अभिवृद्धि गर्नुको साथै नगरगस्तीलाई नियमित र प्रभावकारी बनाइनेछ । नगरपालिकाभित्र सुरक्षाको संवेदनशिलताको दृष्टिले महत्वपूर्ण स्थानमा सामाजिक संघसंस्था र नेपाल प्रहरीसँगको समन्वय तथा सहकार्यमा सिसिटिभी जडान कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १८१) नेपालको संविधान र प्रचलित कानून बमोजिम स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयमा आवश्यक कानून निर्माण र कार्यान्वयनमा रहेका कानूनहरूको समयानुकूल परिमार्जन गरिनेछ ।
- १८२) नगरपालिकाको न्यायिक समिति मार्फत गर्नुपर्ने न्याय सम्पादन सम्बन्धी कार्यमा सहजता ल्याउन न्यायिक समितिको भूमिकालाई थप प्रभावकारी बनाउँदै उजुरी/विवादको समयमै निरुपण गरी पीडितलाई न्यायको प्रत्याभूति दिलाउन न्यायिक समितिको क्षमता विकास गरिनेछ । न्यायिक समिति बाट सम्पादन हुने कार्यहरूलाई थप प्रविधिमैत्री बनाइनेछ । सबै वडामा मेलमिलापकर्ताको भूमिकालाई थप सशक्त र प्रभावकारी बनाइनेछ ।

- १८३) स्थानीय कानूनको विषयमा आम जनसमूदायलाई जानकारी गराउन स्थानीय कानून, मौलिक हक र मानवअधिकार सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १८४) सूर्यविनायक नगरपालिकाभिन्नका सम्पूर्ण विद्यालयमा भर्ना हुने विद्यार्थीले अनिवार्य रूपमा जन्मदर्ता प्रमाण पत्र पेश गर्नुपर्ने नीति लिइनेछ ।
- १८५) स्थानीय बालमैत्री नगर घोषणा कार्यक्रममा व्यक्तिगत घटना दर्ताका उल्लेखित सूचक हासिल गर्न वडा स्तरमा ५ वर्षमुनीका बालबालिकाको जन्मदर्तालाई अनिवार्य गरिनेछ ।
- १८६) सामाजिक सुरक्षा भत्ता (विशेष नवीकरण) र बैकिङ्ग प्रणालीबाट वितरण सम्बन्धमा वडास्तरमा व्यापक सचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ ।

सार्वजनिक सेवा, सुशासन र क्षमता विकास

- १८७) विधिको शासन, पारदर्शीता, उत्तरदायित्व नतिजामुखी व्यवस्थापन, जवाफदेहिता जस्ता सुशासनका मूलभूत मान्यतालाई दृढताकासाथ अवलम्बन गरी सार्वजनिक सेवामा समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ ।
- १८८) भ्रष्टाचार र अनियमितता विरुद्ध शून्य सहनशीलताको नीतिलाई निरन्तरता दिइने छ । सेवा प्रवाहमा अनियमितता तथा सरकारी स्रोत साधन र सम्पत्तिको अनधिकृत प्रयोग एवं दोहन गर्नेलाई कानूनी कारवाहीको दायरामा ल्याइनेछ । सुशासन प्रवर्द्धन र भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा सबैसँग हातेमालो गरिनेछ ।
- १८९) नगरपालिका र अन्तर्गतबाट प्रवाह हुने सेवालाई सर्वसुलभ, छिटो, छरितो र प्रभावकारी बनाउन यस अघि प्रयोगमा रहेका प्रणालीको प्रभावकारी कार्यान्वयनको साथै एकीकृत र प्रविधिमैत्री सेवा प्रवाहको व्यवस्था मिलाउन अफिस अटोमेशन प्रणालीको विकास र कार्यान्वयन गरी नगरपालिकालाई प्रविधिमैत्री पालिकाको रूपमा स्थापित गरिनेछ ।
- १९०) सार्वजनिक खरिदलाई पारदर्शी, प्रतिस्पर्धी र मितव्ययी बनाई खरिद सुशासन कायम गरिनेछ ।
- १९१) नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा नागरिकको घरदैलोमै पुऱ्याउन हरेक वडामा घुम्ती शिविर संचालन गरिनेछ ।
- १९२) हरेक वडा, संस्थागत एवं सामुदायिक विद्यालयमा सूचना अधिकारीको व्यवस्था गरिनेछ ।
- १९३) इमान्दारिता, अनुशासन, सदाचारिता प्रवर्द्धन गर्न नगर सदाचार नीति तर्जुमा गरिनेछ ।
- १९४) सार्वजनिक सेवालाई छिटो छरितो र प्रभावकारी बनाउन हरेक शाखा, वडा, स्वास्थ्य चौकी प्रमुखसंग कार्यसम्पादन करार सम्भौता गरी यसलाई वृत्ति विकाससंग आवद्ध गरिनेछ ।
- १९५) सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक लेखा परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, नागरिक वडापत्रको प्रभावकारी कार्यान्वयन जस्ता सुशासनका औजारहरूलाई नियमित रूपमा संचालन गरी पारदर्शीता, जवाफदेहिता, उत्तरदायित्व र जनविश्वास अभिवृद्धिमा जोड दिइनेछ ।
- १९६) नगरपालिकाको सबै सूचना एवं तथ्याङ्क व्यवस्थित गर्न नगरपालिकामा स्थापित सूचना केन्द्रलाई अभै प्रभावकारी बनाइनेछ । यस केन्द्रमार्फत नगरपालिकाको आधिकारिक सूचना, तथ्याङ्क एवम् गतिविधिको अद्यावधिक जानकारी द्रुत गतिमा सम्प्रेषण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । नगरपालिकाको वेबसाइट, फेसबुक पेज र बुलेटिन प्रकाशनलाई व्यवस्थित गरिनेछ । स्थानीय संचार माध्यमहरूलाई प्रभावकारी रूपमा परिचालन गर्न स्थानीय संचार नीति तर्जुमा गरिनेछ ।

- १९७) संस्थागत सुदृढीकरण अन्तर्गत नगर कार्यपालिकाको भवन निर्माण सम्पन्न गरी नवनिर्मित भवनबाट कार्यालय संचालन गरिनेछ । सूर्यविनायक नगरपालिका वडा नं. १ र ५ को कार्यालय भवन निर्माणको थालनी गरिनेछ ।
- १९८) नगरपालिकाको संगठन संरचना, दरबन्दी र पदनाम अनुसार जनशक्ति व्यवस्था र तिनको क्षमता विकास गरी चुस्त र कार्यात्मक कार्यसम्पादनको प्रबन्ध गरिनेछ ।
- १९९) क्षमता विकास योजना अनुसार कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयमा जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरूलाई क्षमता विकास सम्बन्धी तालिम, अभिमुखीकरण तथा असल अभ्यास, अध्ययन अवलोकन भ्रमणको व्यवस्था गरिनेछ ।
- २००) दक्ष, इमान्दार र कार्यसम्पादनमा उत्कृष्ट कर्मचारीलाई पुरस्कृत गर्न आवश्यक कार्यविधि र मापदण्ड निर्धारण गरी उक्त कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- २०१) नगरपालिका र मातहत कार्यरत सबै कर्मचारी र नगरपालिकामा निर्वाचित सबै जनप्रतिनिधिलाई नेपाल सरकारले लागू गरेको स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रममा सहभागी हुन चाहेमा लाग्ने खर्चको ५० प्रतिशत रकम नगरपालिकाले व्यहोर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- २०२) स्थानीय सेवासंग सम्बन्धित मोबाइल एपको विकास गरिनेछ ।
- २०३) एकिकृत वार्षिक खरिद योजना तर्जुमा एवं कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- २०४) सूचना प्रविधिको माध्यमबाट स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन प्रभावकारी बनाइनेछ ।

राजस्व तथा वित्त व्यवस्थापन

- २०५) “हाम्रो कर, हाम्रै विकासको भर” भन्ने नारा सहित चालू आर्थिक वर्षमा संचालन गरिएको व्यवसाय दर्ता अभियानबाट थप १५०० वटा व्यवसाय दर्ता तथा सूचीकरण भएको भए पनि अझै ठूलो संख्यामा व्यवसायहरू करको दायरामा आउन बाँकि रहेकोले व्यवसाय दर्ता अभियानलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- २०६) राजस्व प्रशासनलाई थप प्रभावकारी बनाउन क्षमता विकासमा जोड दिइनेछ । करदातामैत्री एवं प्रविधिमैत्री कर प्रशासन, उत्कृष्ट करदातालाई सम्मान गरिनेछ ।
- २०७) नगरपालिकामा संचालित लेखा प्रणाली (सूत्र) मा राजस्वलाई समावेश गरी स्थानीय राजस्व व्यवस्थापन सूचना प्रणाली लागू गरिनेछ ।
- २०८) राजस्व सुधार योजना कार्यान्वयन गर्नुका साथै यस नगरपालिका क्षेत्रमा रहेको राष्ट्रिय प्राणी उद्यान र सामुदायिक वनमा पर्या पर्यटनका गतिविधिहरू संचालन गर्ने, नगरपालिकाको मनोरम उच्च भौगोलिक क्षेत्रमा पर्यटकीय गतिविधि संचालन गर्ने र राजस्वका थप क्षेत्रहरूको खोजी गरी राजस्व संकलन कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- २०९) भू उपयोग योजना अनुसार भएको भूमिको वर्गिकरणको आधारमा भूमि तथा सम्पत्ती करका सम्बन्धमा विगत लामो समयदेखि निर्धारण गरिएको सम्पत्ति करको दरलाई यथार्थपरक र समयानुकूल समायोजन गरिनेछ ।
- २१०) घर जग्गा वहाल करलाई नगरपालिकाको स्थायी स्रोतका रूपमा विकास गर्नका लागि आगामी आर्थिक वर्षमा वहाल कर स्वयं घोषणा अभियान संचालन गरिनेछ ।
- २११) कृषि क्षेत्रमा पर्ने जग्गाहरूको हकमा ९०% सम्पत्ति कर छुट दिने र व्यवसायिक तथा आवासीय क्षेत्रको जग्गाहरूको हकमा सम्पत्ति करको दर समायोजन गरिनेछ ।

- २१२) नगरपालिकाको वित्त व्यवस्थापनलाई थप पारदर्शी र उत्तरदायी बनाउन, खर्चको गुणस्तर र मितव्ययिता कायम गर्न र सम्बन्धित व्यक्ति एवं निकायलाई जवाफदेही बनाउन नगर आर्थिक कार्यविधि, ऐन लगायत संघीय र प्रादेशिक आर्थिक ऐनहरु प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- २१३) आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व ऐन निर्माण गरिनेछ ।
- २१४) सालवसाली रूपमा रहदै आएको पुरानो पेशकी, वेरुजु फर्छ्यौटलाई प्रभावकारी बनाउँदै पुरानो पेशकी तथा वेरुजु रहेको विवरण सार्वजनिक गरी नगरपालिकाबाट सेवा प्रवाह नगर्ने नीति लिइनेछ । योजनाको रनिङ्ग बिल र कार्य प्रगतिको आधारमा भुक्तानी गर्ने व्यवस्थालाई संस्थागत गरिनेछ । आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- २१५) बजेट अनुमान र खर्चलाई थप यथार्थपरक बनाइनेछ । फजुल र अनुत्पादक खर्चमा कटौती गरी चालु खर्चमा मितव्ययिता कायम गरिनेछ । आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई थप प्रभावकारी तुल्याउँदै अन्तिम लेखापरीक्षणबाट दिइएका सुझावहरु कार्यान्वयन गरिनेछ ।

नगरसभाका सदस्यहरु,

- २१६) सार्वजनिक सेवालार्ई व्यवसायिक, प्रविधिमैत्री, जनमुखी, पारदर्शी, उत्तरदायी, चुस्त र प्रभावकारी बनाउँदै दिगो विकास, सुशासन र समृद्धिलाई संस्थागत गर्न आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को नीति तथा कार्यक्रम निर्माण गरिएकोछ ।
- २१७) सूर्यविनायक नगरपालिकाको सार्वभौम यस नगरसभामा पेश भएको आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को नीति तथा कार्यक्रमले रोजगारी सिर्जना एवं उद्यमशिलता प्रवर्द्धन, सबै किसिमका विभेद र असमानताको अन्त्य, वातावरणमैत्री विकासमा जोड, सुरक्षित एवं व्यवस्थित शहरको विकास एवं हालसम्म हासिल गरेका उपलब्धिलाई संस्थागत गर्दै दिगो विकास व्यवस्थित शहर, स्वच्छ समृद्ध सूर्यविनायक नगर निर्माण गर्ने अठोट लिएकोछ ।
- २१८) अन्त्यमा, यस नीति तथा कार्यक्रमको सफल कार्यान्वयनको लागि सबै पक्षको साथ र सहयोग अपरिहार्य छ । यसका लागि नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकार, नगरमा क्रियाशील राजनीतिक दल, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, संचारमाध्यम, बुद्धिजीवी, गैरसरकारी संघसंस्था, आम नगरबासीको ऐक्यबद्धताको अपेक्षा गरेको छु । नीति तथा कार्यक्रमको निर्माण एवं सूर्यविनायक नगरपालिकाको समग्र विकासमा योगदान पुऱ्याउनुहुने नगरबासी दिदीबहिनी, दाजुभाइ, राजनीतिक दल, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, बुद्धिजीवी, संचार माध्यम लगायत सबैमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु ।
- धन्यवाद ! नमस्कार ।

बासुदेव थापा

नगर प्रमुख

सूर्यविनायक नगरपालिका

कटुञ्जे, भक्तपुर ।